

Anete Ašmane

Pārmaiņu gaidās

Hektors Berliozs to raksturojis kā sievišķīgu, izsmalcināti vēstījošu, netveramu nianšu un noslēpumainas līdzjutības pārbagātu instrumentu, kura skanējums atgādina antikās poēmas. Šādu tēlainu salīdzinājumu izpelnījusies klarnete. Tomēr, pēc vairāku Latvijas vadošo klarnetistu domām, viss nav tik poētiski – tehniskas problēmas ar mēlītēm, profesionāli atbilstošas skolas trūkums un valsts nepareizā attieksme pret mūziķiem liedz mums pilnībā izbaudīt instrumenta piedāvāto krāsu paleti. Pie "Mūzikas Saules" sarunu galda – solists un kamerģitārists Ints DĀLDERIS (1971), Liepājas Simfoniskā orķestra klarnēšu grupas koncertmeistars Mārcis KŪLIS (1969), Liepājas Simfoniskā orķestra direktors Uldis LIPSKIS (1969), solists un kamerģitārists Egils ŠĒFERS (1978).

Anete Ašmane: Man klarnete asociējas ar liriski skaistām melodijām un tematismu. Kādi bija jūsu priekšstati par šo instrumentu pirms tā pilnīgas iepazīšanas? Varbūt esat dzirdējuši vēl kādus stereotipus par klarneti, ko varat lauzt?

Mārcis Kūlis: Man gan liekas, ka melodiskums nav stereotips, jo klarnete patiešām ir melodisks instruments.

Uldis Lipskis: Jā, klarnetists Ģirts Pāže, citējot patriarhu Eduardu Medni, reizēm klarneti dēvēja par mīlas instrumentu. Kā orķestra krāsu klarneti tiešām bieži izmanto tieši lirisku, cēlu vai saldkaislu tēlu radīšanai. Brēmss turpretim atklāj klarnetes tumšākās, dramatiskākās skanējuma iespējas. Jautrīte Putniņa savukārt, pulcējot ap sevi zinātniekus, jaunus mūziķus, centās aizvest iespējami tālu no šī ierastā amplitūda, provocēdama reizēm pat atbaidošu skanējumu. Neatkarīgi no spēlētā instrumenta solo darbībā tiešām jāpārvalda ļoti plaša krāsu paleta. Un nedrīkst aizmirst, ka patiesa māksla nav tikai smukums, tajā atspoguļojas visas mūsu dzīves drāmas un farsis, patiesības vārdā jāspēj spēlēt arī riebīgi un neglīti.

Ints Dālderis: Klarnete var būt ļoti dažāda. Tā ir kļuvusi par manas dzīves neatņemamu sastāvdaļu, daļu no manis paša, tādēļ ļoti grūti atbildēt uz šo jautājumu. Klarneti sāku spēlēt tik sen, ka vairs neatceros, ko par to domāju pirms tam.

Egils Šēfers: Pirms sāku mācīties klarneti, vispār nezināju, ka tāds instruments ir. Domāju – instruments kā instruments, labi, ka nav liels un smags, var uz skolu bez problēmām paņemt līdzi un klasesbiedriem palielities – re, kāda man spīdīga klarnete! Ar stereotipiem sastapos vēlāk, kad instruments jau bija iepazīts.

MK: Laužams klarnetes stereotips ir tas, ka tā jāspēlē, cik skaļi vien var, vai ka tā var sacensties ar metāla pušamajiem, piemēram, pūtēju orķestros. Arī virtuozitātes līmenis ir atšķirīgs no tā, ko var izspēlēt vijole vai flauta.

AA: Kā kļūvāt tieši par klarnetistu?

EŠ: Teikšu pavisam godīgi – bija man trešajā klasē draugs Dzintars. Un Dzintars kādu dienu atnesa uz skolu klarneti. Esot mūzikas skolā iestājies un dabūjis. Man taču arī tūlīt vajadzēja! Nākošajā dienā aizgāju un iestajos Jūrmalas mūzikas skolā. Leons Kudiņš gribēja mani uz trombonu vai tubu pierunāt, sacīja, man tādas lielas lūpas, ļoti labi derēšot. Bet es iespītējos – vajag tieši klarneti. Dzintars

jau sen vairs klarneti nespēlē, bet es vēl šodien esmu ar to salīpis. **ID:** Mani uz klarnetes klasi aizveda mans trompetes skolotājs, kurš domāja, ka ar šo instrumentu man veiksies labāk. Vecāki par to uzzināja pēdējie.

MK: Klarnete ir mans ceturtais instruments. Izvēlējos pēc konservatorijas pušaminstrumentu katedras beidzēju eksāmena noklausīšanās. Toreiz laikam vislabāk spēlēja tā laika klarnetisti...

UL: Māmiņa gandrīz vai "par blatu" iekārtoja mani Ogres vidusskolas mūzikas novirziena klasē. Kad pie mums reiz ienāca Guntis Pļavnieks, lai mudinātu apgūt blokflautas spēli, es sev par pārsteigumu tūlīt pieteicos, pat neparunājis par to ģimenē. Pāris gados sajutis manu potenciālu, Pļavnieks ieteica stāties mūzikas skolā. Mani tolaik ārkārtīgi fascinēja obojas tembrs un baroka mūzika, bet es nezināju šī pasakainā instrumenta nosaukumu, tādēļ izlidzējos ar tā vizuālu aprakstu. Tā kā oboja ārēji līdzinās klarnetei, nokļuvu mana lielā Skolotāja Gunāra Kļaviņa klarnetes klasē, un tikai pēc kāda pusgada vai gada atskārtu, ka, jo cītīgāk spēlēju, jo vairāk attālinos no obojai raksturīgā skanējuma. Bet bija jau par vēlu.

AA: Visi esat bijuši saistīti ar mūzikas izglītību Latvijā. Vai, jūsuprāt, ar to viss ir kārtībā, vai tomēr nepieciešamas zināmas izmaiņas?

MK: Domāju, ka izglītības sistēma ir pilna ar mītiem. Sapņi ir vajadzīgi, bet nevar sapņot visu dzīvi, vai ne? Ja sistēma balstās uz mītu, ka tiek gatavoti solisti, tad loģisks ir jautājums, kur liksim tik daudz solistu? Otrs mīts ir tas, ka visi bērni attīstās vienādi, proti, atbilstoši mācību programmas plānam. Nez kāpēc Vācijā pat mūzikas augstskola piemēroja man trīs gadu individuālo mācību plānu, un pasaule nesagāzās. Trešais mīts ir, ka mūzikas skolām, īpaši laukos, ir jābūt atsevišķas mājās, telpās. Taupiet līdzekļus un apvienojiet tās ar vidusskolām. Naudu varēs novirzīt labāku pedagogu piesaistīšanai.

EŠ: Latvijā darbojas nedaudz modificēta un modernizēta, bet lielā mērā tomēr padomju mūzikas izglītības sistēma. Tā bija domāta lielai valstij ar centralizētu aparātu un ambiciozu mērķi – ražot

Uldis Lipskis

lielu daudzumu pasaules klases mūziķu. Valsts sabruka, bet sistēma palika. Mums jāatrod savs variants.

ID: Domāju, ka izmaiņas noteikti ir nepieciešamas, jo, neskatoties uz ievērojamo mūzikas skolu skaitu, mūsu orķestri akūti izjūt mūsdienu prasībām atbilstošu mūziķu trūkumu visās instrumentu grupās.

EŠ: Tomēr diezgan bieži nākas saskarties arī ar mācīšanas metodikas problēmām – mūziķi ir nepareizi apmācīti, un ir jāpārmācās. Svarīgs aspekts ir arī atalgojums mūziķa profesijā. Lai arī jaunieši reti izvēlas savu dzīves ceļu, domādams par naudu, tomēr darba alga ir nozīmīgs faktors, kaut vai vecākiem palīdzot veikt izvēli par labu 1. ģimnāzijai, nevis Emīla Dārziņa mūzikas skolai.

MK: Mūzikas skolas būtu jāpārprofilē kā interešu izglītība, bet profesionālie mūziķi jāgatavo Dārziņskolā un Mediņskolā. Vairāk mūsu mazā valsts nevar atļauties.

UL: Manuprāt, padomju periodā mūziķa un vispār mākslinieka profesija bija daudz cienītāka nekā šodien. Mūziķi varēja ar koncertiem tikt uz ārzemēm, līdztekus darbam orķestros un pedagogiskajai darbībai liels pieprasījums bija muzicēšanai gan kāzās un bērēs, gan restorānos un ballēs. Rezultātā uz brīvajām vietām mūzikas skolās, nerunājot nemaz par Dārziņskolu un konservatoriju, bija ievērojams konkurss. Šobrīd, raugoties uz valsts līmeņi nicinātajām intelektuālajām profesijām, uz skolotāju, mediķu un tostarp mākslinieku eksistences ciņu, daudzu vispusīgi apdāvinātu audzēkņu vecāki laikus noskaņo atvases izvēlēties ienesīgākus un stabilākus arodus. Tādēļ skolas ar pūlēm piesaista mācībām jebkuras kvalitātes “materiālu”, un pedagogu galvenais uzdevums ir izvilkt katru audzēkni cauri skolai, lai pats nezaudētu pedagoģisko slodzi un par to maksātos grašus. Beigu beigās audzēkņi to jūt, un pedagogiem aizvien biežāk uzmācas šaubas – vai tik es neesmu palīgskolas mācībspēks.

EŠ: Tomēr, kad strādāju par padomnieku ministriem Intam Dālderim un Sarmītei Ēlertei, man bija iespēja iepazīt arī ļoti progresīvi domājošus un gaišus cilvēkus, skolotājus, direktorus. Apziņa, ka viņi pašreizējā darbojas mūzikas izglītības labā, dod cerību, ka nākotnē viss būs labi.

AA: Jūs pašī neraugāties pedagoģiskā darba virzienā?

EŠ: Esmu to diezgan daudz darījis. Arī Latvijā, bet galvenokārt ASV. Studējot maģistrantūrā, vienu brīdi man bija pat 29 skolnieki. Arī mācoties doktorantūrā, bez mācīšanas netiku cauri – man bija jāasistē profesoram. Ja būtu interesants piedāvājums strādāt ar audzēkņiem, kam uguns iekšā, noteikti neatteiktos!

ID: Līdz 2013. gada jūnijam pasniedzu Mūzikas akadēmijā, iespējams, nākotnē atgriezīšos pie šīs nodarbes.

UL: Esmu palaikam kritis kārdinājumā. Vienu brīdi Liepājas mūzikas vidusskolā man bija 11 audzēkņi. Tas bija ļoti grūti, jo esmu pārlietu empātisks, un aiz audzēkņu nevarēšanām šķitu saskatām viņu ievainojumus un problēmas. Ir arī neizturami strādāt ar audzēkņiem, kuri grib, bet nevar, un tādiem, kuri varētu, bet negrib. Šobrīd gatavoju vienu klarnetistu iestājeksāmeniem JVLMA un esmu sev apsolījis, ka tas būs mans pēdējais audzēknis.

MK: Mūzikas akadēmijas bijušais rektors Juris Karlsona kungs manu Libekas augstskolas diplomu izsmēja, un tā mana karjera Latvijas mūzikas augstskolā beidzās. Nākamais rektors Artis Simanis ieteica labāk strādāt kādā mūzikas skolā Liepājā. Skumji, ka Eiropas vadošas skolas zināšanas ir tik nevajadzīgas Latvijā.

AA: Latvijā ir klarnetistu biedrība, tiek rīkoti arī vairāki konkursi. Tas nozīmē, ka pie mums klarnete ir populārs instruments un tā apguvei ir pietiekama bāze un pamats?

MK: Klarnete BĪJA populārs instruments, tagad vairs nav. Tās vietu ieņēmis saksofons. Simfoniskajos orķestros jau tagad ir klarnešu deficīts, un skolās to ir vēl mazāk. Tikai flautas un saksofoni.

EŠ: Te mūsu kolēģi saksofonisti ir izdarījuši jauniešiem lača pakalpojumu, popularizējot šo instrumentu. Tas ir bez šaubām seksīgāks par klarneti, taču tas nav orķestra instruments, un lielākā daļa saksofonistu paliek bez darba savā profesijā.

ID: Biedrības darbība ir apsikusi, klarnetes popularitāte krītas, bērnu konkursos uzvar ātrāk, nevis kvalitatīvāk spēlējošie. Darāmā klarnetes popularizēšanā ir daudz.

EŠ: Kopš Ģirts Pāže biedrībā vairs nedarbojas, tā ir tikai formāla. Arī tie daži konkursi – tos neorganizē klarnetistu biedrība. Agrāk tā tiešām bija ļoti aktīva, paveica vērtīgu darbu – ar ikgadējiem konkursiem, kopējiem koncertiem un klarnešu kora muzicēšanu tā kļuva par sasaisti starp jauniešiem klarnetistiem un profesionāļiem. Ne velti tik daudzi mūziķi toreiz izvēlējās spēlēt klarneti. Tagad tā vairs nav.

UL: Par bāzi runājot, varbūt ir labāk, nekā obojām un fagotiem, intelektuālais potenciāls nozarē ir augsts, tomēr sāpina, ka izcilākie eksperti “sēž” uz savām uzkrātajām zināšanām. Tā skola nevar rasties.

AA: Vai Latvijā vispār varam runāt par klarnetes skolu? Ir kas tāds, ar ko mūsu klarnetisti izceļas citvalstu kolēģu vidū?

UL: Skola visupirms ir simtos gadu slīpēta estētika un metodika, kas pārmantojas tiešā kontaktā ar Meistaru.

EŠ: Vēsturiski esam krievu skolas pārņēmēji, taču tā nav īpaši laba ne tikai klarnetes, bet pūšaminstrumentiem kopumā. To pat grūti nosaukt par skolu, varbūt skolas trūkumu? Apmācība bieži balstījās nevis uz metodiku, kā risināt konkrētas spēles problēmas, bet uz taustiņanos tumsā. Tomēr ļoti pozitīvas pārmaiņas notika jau ar pirmajiem neatkarības gadiem, kad no ārzemēm sāka nākt jauna informācija par spēles metodiku. Atceros, vēl Dārziņskolas laikā Mārcis Kūlis nāca pie mums uz Gunāra Kļaviņa vadītajām nodarbībām un dalījās savā Vācijā gūtajā pieredzē.

MK: Jaunieši sāk cerīgi ar uzvarām radio konkursos, bet augstskolas līmeņi ir grūti uzvarēt īstajos konkursos (*Nielsens, ARD*), jo pietrūkst smalkā skolas slīpējuma, sakarus, atbalsta. Vidusskolu līmeņi nenoliedzams ir Gunāra Kļaviņa devums daudzu gadu garumā. Taču pasaule diez vai mūs uztvers kā skolu. Tur šobrīd profesionālajā vidē valda Hansa Deincera skola un viņa audzēkņi.

EŠ: Šobrīd klarnetes spēlē ļoti grūti runāt par kādu konkrētu nacionālu spēles skolu, jo metodes ir kļuvušas starptautiskas. Viens no otra pārņem labāko pieredzi un papildina. Tas ir gan labi, jo labākā pieredze tiek pārņemta, gan slikti, jo zūd unikalitāte un atšķirības. Šajā ziņā man nedaudz žēl, ka 50. gados Latvijā pārstāja spēlēt uz Alberta jeb tā sauktās vācu sistēmas klarnetēm. Tām tomēr ir cita krāsa, un tā ir mūsu tradīcija, ko vajadzēja turpināt.

ID: Domāju, ka Latvijas labāko klarnetistu kopējā iezīme ir salīdzinoši augsts profesionālais līmenis. Tomēr par īpašu Latvijas klarnetes skolu runāt nevar. Godīgi sakot, nevaru minēt arī kādu īpašu nacionālu iezīmi.

EŠ: Vienu gan ievēroju, atgriezoties Latvijā pēc septiņu gadu mācībām un darba ārzemēs, – ar ļoti retiem izņēmumiem Latvijā klarnetes skan manai ausij pārāk asi.

AA: Kāda izskatās mūsu klarnetistu nākotne? Ir manāma attīstība un progres?

ID: Darāmā ir daudz visos līmeņos, tomēr domāju, ka nākotnē mums būs labi klarnetisti.

EŠ: Vienmēr esmu domājis, ka ar klarnetistiem nu gan Latvijā viss ir kārtībā, bet pēdējā gada vai divu laikā vairs neesmu drošs. Nav vairs audzēkņu!

MK: Domāju, ka klarnetisti šobrīd ir tādā pašā situācijā kā vairums instrumentālistu – gadiem tiek maksāts konkurēt nespējīgs atalgojums, kas neveicina spējīgu jauniešu interesi, un tie, kas var, brauc uz citām zemēm, jo Bēthovens arī Kiprā ir Bēthovens. Ja es šobrīd gribētu savu dēlu par maksu laist atkal Mūzikas akadēmijā, man tas nebūtu finansiāli iespējams. Alga orķestrī to nesegtu. Ir izjaukts balanss. Nozares pārstāvji arvien vairāk atsakās savus bērnus skolot par mūziķiem. Vairums pedagoģu, klarnetistu, to dara kā papildu darbu, bet, lai būtu izcili rezultāti, nevar strādāt ar pusi atdeves. Cilvēkam ir resursa ierobežojumi. Tā nav mašina. Un tā dzimst formālisms.

EŠ: Pedagoģu kvalifikācija vienmēr ir diskutējams temats, taču pats galvenais, lai ir dedzīgi jaunieši, kas nevar nosēdēt mierā, – tad jau viņi atradīs, kur tikt pie pareizās metodes un labākā skolotāja. Nedzīvojam jau vairs aiz dzelzs priekškara.

UL: Ja netiks jau tuvākajā laikā valstiski sakārtots mūziķa sarežģītajai profesijai atbilstošs finansiāls pamats, kādu laiku par nabaga nodokļu maksātāju naudu turpināsim izglītēt speciālistus bagāto valstu orķestriem, tāpat kā tagad finansējam mediķu sagatavošanu darbam Vācijā un Skandināvijas valstīs.

AA: Kas ir tie klarnetisti, no kuriem jūs un citi ņemat piemēru? Parasti tiek minēts Eduards Mednis un Sigurds Cīrcenis. Varbūt ir vēl kāds latviešu vai ārzemju mūziķis?

MK: No katra mūziķa var un vajag mācīties. Man ļoti svarīga ir domu apmaiņa un sinerģija, kas palīdz pašam attīstīties daudz ātrāk.

ID: Es no klarnetistiem piemēru neņemu. Savu iedvesmu smeļos un ieklausos citu instrumentu kolēģu, īpaši stīdzinieku, spēlē un atziņās.

EŠ: Šobrīd savā radošajā darbībā man daudz svarīgāka ir mākslinieciskā izteiksme. Lielāko iedvesmu smeļos tieši no dziedātājiem, jo tas, ko labs dziedātājs spēj paveikt ar balsi, ir absolūti kaut kas fenomenāls. Tas mani fascinē tik lielā mērā, ka esmu nolēmis nedaudz apgūt arī dziedāšanu.

UL: Es arī esmu tāds nedaudz friks – studiju gados neklausijos nevienu klarnetistu ierakstu, mācījos no Glēna Gūlda, Morisa Andrē, Heinca Holligera, Bobija Makferina, no dabas un literatūras. Jo patiesībā vēlējos būt ne-klarnetists, ne-pūtējs. Mani šausmināja tā piezemēti amatnieciskā atmosfēra, kas vēdija mūsu profesijā, centos garā būt tuvāks pianistiem, stīdziniekiem. Bet par elkiem runājot, jauni censoņi parasti cenšas līdzināties vai nu virtuozākajiem, vai slavenākajiem, vai bieži vien tieši bagātākajiem savas nozares pārstāvjiem.

AA: Muzikalitāte, protams, ir galvenais, bet kādi ir profesionālie kritēriji, pēc kā klarnetistus var vērtēt, ņemot vērā instrumenta spēles specifiskās problēmas?

UL: Labs izskats, stāja, manieres, izmeklēts apģērbs. Tas ir joks, kurā tomēr ir daļa patiesības. Līdztekus muzikālajam vērtējumam tiek vērtēti lauri, preses atsauksmes, un, piedodiet, arī – kā mākslinieks izskatīsies uz plakāta. Bet, ja nopietni, vērtēju pēc tīri vokāliem kritērijiem – elpa, dikcija, organisks frāzējums, tembra kvalitātes.

MK: Klarnetei ir jāskan. To vajag salīdzināt ar cilvēka balsi. Tembram ir jābūt izlīdzinātam visos reģistros un dinamikās. Tehnikai jābūt kārtīgai, un tās nekad nebūs par daudz. Intonācija ir indikatīva – vai spēlētājs elpo pareizi. Ritmiski spēlēt nozīmē ikdienā vingrināties ar metronomu. Un ļoti svarīga ir pareiza stilistika, dažādi komponisti jāspēlē atbilstoši tradīcijai. Jāzina mūzikas stilu ābece.

Mārcis Kūlis

ID: Manuprāt, svarīgākais profesionālais kritērijs ir spēja nezaudēt skaņas un intonācijas kvalitāti, mainoties izpildījuma dinamikai. Jebkura instrumenta spēlē visgrūtākais ir iemācīties izteikties ar tā palīdzību. Klarnete ir brīnišķīgs, tomēr tehniski joprojām visai nepilnīgs instruments, tādēļ mēlīšu kvalitāte un intonācija dažādā izpildījuma dinamikā nodarbina katru klarnetistu.

UL: Atceros, kā mocijos ar klarnešu mēlītēm – varēju būt lieliskā formā, koncerta dienā pamainās gaisa mitrums vai atmosfēras spiediens, un tu vairs nepazīsti sava instrumenta skaņējumu.

EŠ: Kā jau tu minēji, tieši mūziķa mākslinieciskā vērtība ir pati galvenā. Kā reiz viens no maniem pasniedzējiem Džeimss Kembels sacīja: “Klausītāji tev piedos kļūdas, bet nekad nepiedos garlaicību.”

UL: Caur skaņu publika pārņem mūziķa enerģētiku. Publika tiek relaksēta un dziedināta, pašai domājot, ka tā izklaidējas vai intelektuāli strādā. To var just Pavaroti dziedājuma laikā, Sabīnes Meijeres spēlē...

EŠ: Ja ir piemērota mēlīte, iemutnis un instruments darba kārtībā, kā arī pareiza spēles metodika, klarnetists var būt ļoti efektīvs. Repertuāra ziņā klarnetei gan ir izaicinājums konkurēt ar stīginstrumentiem vai klavierēm, taču nevienam citam no pūšaminstrumentiem nav tādu šedevru kā Brāmsa vai Mocarta darbi.

UL: Klarnetistam kamermūziķim arī ir šādas mOKas. Būtībā ir 15–20 augstvērtīgi skaņdarbi, kur piedalās klarnete, un, ja nelienu laikmetīgās mūzikas džungļos, ar augstskolas otro trešo kursu sākas nemitīga atkārtošānās, leijerkaste mūža garumā.

AA: Nemitīgi dzirdam aizvien jaunas ziņas par mūsu koku pānākumiem, vokālistu veiksmēm un pāris pianistu un stīdzinieku nopelniem. Savukārt par klarnetistu karjeru pasaules prestižākajos orķestros vai uzvarām konkursos nav tik daudz ziņu.

ID: Pasaules mērogā konkurence klarnetistu vidū ir milzīga – gan starptautiskajos konkursos, gan darba iegūšanas sacensībās. Pārsvārā laurus plūc konkrētu pasniedzēju audzēkņi, tādēļ īpaši par mūsējo sasniegumiem skumt nebūtu iemeslu.

UL: Te nu ir tas zīmola spēks – pastāv uzskats, ka no Austrumeiropas nāk labi stīdzinieki, bet ne pūtēji.

MK: Skolas trūkums arī dara savu...

UL: Pūtēji sper pirmos soļus spēcīgas skolas radīšanā, vēl kādas trīs paaudzes vajadzīgas, lai tā noformulētos, un vēl nedaudz, lai Latvijā klarnetistu skola iegūtu starptautisku prestižu.

MK: Manuprāt, tie ir nesalīdzināmi lielumi – amatieru un profesionāļu konkursi. Koru sasniegumi ir jauki, bet vairums to ir jāuztver kā amatieru sacensības pretstatā *ARD*, kas ir pirmā formula.

EŠ: Es nesūdzos par panākumu trūkumu. Varbūt mums, klarnetistiem, šķiet nozīmīgāk darīt pašu svarīgāko – muzicēt, nevis lielities avīzēm ar saviem panākumiem?

AA: Kur esat guvuši lielāko muzikālo pieredzi – kā solisti, orķestra vai ansambļa mūziķi? Un vai tā bijusi apzināta izvēle vai apstākļu sakritība?

ID: Saviļņojošākos muzikālos iespaidus esmu guvis, spēlējot dažādos orķestros, piedaloties simfonisku darbu un Vāgnera operu atskaņojumos.

UL: Sirdī vienmēr esmu bijis kameramūziķis. Domāju, ka daļa mūziķu orķestros spēlē ar lielāku vai mazāku piespiešanos – no kameramūzikas nepaēdīs. Bet tieši kameramūzika padara labu orķestra mūziķi par izcilu! Unikālu pieredzi guvu Latvijas Nacionālās operas orķestrī – tā atdzimšanas un cieņas atgūšanas laikā, ar simfoniskajiem koncertiem uz skatuves un manu mīlo Džakomo Pučīni orķestra bedrē.

MK: Līdz ar darbu LSO esmu īstenojis ieceri spēlēt arī simfonisko mūziku, jo līdz tam biju kameramūzikas un solo ampluā. Pēdējā laikā arī izklaides mūzika atkal ir mana ikdiena.

EŠ: Mans sapnis jau no jaunības ir bijis spēlēt kameramūziku. Vēlāk, mācoties ASV, kur visa izglītības sistēma ir vērsta uz to, ka pūtējam jābūt gatavam darbam orķestrī, lai vai kādu ceļu viņš izvēlētos, tiku apmācīts pēc šāda principa. Vēl nepabeidzis studijas, nokļuvu orķestrī Dānijā, kur nāca aicinājums pievienoties *Carion* kvintetam. Koncertēt visā plašajā pasaulē, pašiem veidot koncertprogrammas, ierakstus, attīstīt savu spēles manieri – radošam cilvēkam kā man tas ir neatraidāms piedāvājums. Nu esmu nodevies tikai kameramūzicēšanai un solo, uz orķestri vairs nevelk nemaz. Bet viss mainās, varbūt pēc gadiem būšu piekūsis no ceļošanas un gribēšies ko paredzamāku, stabilāku un mazāk izaicinošu.

AA: Nejausa sakritība vai loģiska attīstība – kā skaidrojāt tieši klarnetistu (Inta Dāldera, Egīla Šēfera, Ulda Lipska) nonākšanu augstos amatos?

UL: Es vēl pieminētu Uldi Locenieku, NBS bigbenda līderi, Dārziņskolas direktoru Juri Kaufeldu, igauņu ģeniālo menedžeri Aivaru Mee...

EŠ: Es ticu, ka šis jautājums daudziem šķiet interesants, sevišķi tiem, kas tic dažādam konspirācijas teorijām. Bet man nāksies apbēdīnāt – Latvijā klarnetistu mafijas diemžēl nav. Domāju, ka iemesls, kāpēc klarnetistu vidū ir daudz uzņēmīgu, darbīgu cilvēku, ir viņu skolotāji, kas šīs īpašības mērķtiecīgi kopuši. Ģirts Pāze noteikti tāds ir.

ID: Sava loģika tajā ir, jo 90. gadu sākumā klarnetisti noteikti bija izcilības līderi starp pūšaminstrumentu mūziķiem, tādēļ loģiski, ka tieši viņi uzņēmās līderu lomu mūziķu sabiedriskajās organizācijās un administratīvajā jomā.

UL: Viena spekulācija ir, ka klarnetei apakšējais un augšējais reģistrs atšķiras nevis par oktāvu, kā citiem koka pūšaminstrumentiem, bet par kvintu un oktāvu. Dubultgrāmatvedības apguve no bērna kājas! Var jau būt arī, ka katra instrumenta tembrs ar laiku izraisa sava veida pārmaiņas smadzenēs. Pastāv taču zināmi arhetipi – flautisti, altisti, vokālisti... Tad kāpēc arī ne klarnetisti? Man, pēc Godmaņlaika "paradīzes" nokļūstot uz gadu Vācijā, ārkārtīgi netaisni likās, ka tur pat viduvēji studentīni pelna daudz vairāk nekā lielākā kalibra meistari Latvijā, skriedami pa trīs darbiem. Nolēmu censties veidot vidi, kurā vismaz nākamās paaudzes mūziķi varētu attīstīties pilnvērtīgāk. Tūlīt pēc atgriešanās ar vairākiem kolēģiem nodibinājām apvienību LIMA, kas uz entuziasma pamata pāris gadu laikā sarīkoja ap 250 koncertiem visā Latvijā. Tad nāca četrarpus gadi Latvijas Koncertdirekcijas vadītāja posteni, un tagad esmu Liepājas Simfoniskajā orķestrī. Aptuveni rēķinot, kādus 2500 koncertus kopā ar kolēģiem esmu sarīkojis, nav ne vainas!

AA: Runājot par repertuāru – kā ar latviešu komponistu darbiem klarnetei? Vai bez visiem zināmā Pētera Plakida opusa "Vēl viena Vēbera opera" un Romualda Kalsona Koncerta ir vēl kas vērtīgs ņemams? Varbūt pienācis pēdējais brīdis mudināt jaunus skaņražus pievērsties klarnetes repertuāra paplašināšanai?

MK: Tevis nosauktie koncerti ir "zelta repertuārs", bet ir arī neveiksmīgi darbi. Pasaules literatūrā klarnetei ir daudz neizdevušos koncertu, kurus atskaņo vienu reizi, un tas arī viss. Redzams, ka izpratne par klarnetes iespējām un arī ierobežojumiem daudziem mūsdienu komponistiem ir *terra incognita*. Pat orķestra partijas bieži ir uzjautrināšas. Agrāk komponists rakstīja bez datora, pats sacerot pie klavierēm, bet dators ir cits instruments, un brīžiem liekas, ka tāda mūzika būtu jāspēlē uz datora, izmantojot tā iespējas.

UL: Bet pēdējā desmitgadē ir radīti arī ļoti nopietni opusi – Alvila Altmaņa Koncerts basklarnetei un orķestrim, Andra Dzenīša un Kristapa Pētersona klarnetes koncerti. Domāju, ka tieši spēcīgs solists ir komponistam vislielākais iedvesmas avots. Vairāki no augstākminētajiem darbiem tapuši izcilā klarnetista Gunta Kuzmas iespaidā un tika viņa pirmatskaņoti, līdzīgi kā daudzi brīnišķī kameramūzikas opusi.

EŠ: Arī Ģirta Pāzes iedvesmoti, klarnetei tapuši ļoti skaisti kameramūzikas skaņdarbi – Imanta Zemzara "Balss", Maijas Einfeldes "Skumjās serenādes" un "Rudenī", Pētera Vaska "Muzikālie momenti", arī jaunākas paaudzes komponistiem ir veiksmīgi darbi – Andrim Dzenītim ir kolosāls skaņdarbs klarnetei solo "Arlekīna gars", ko gan laikam neviens cits mūsu klarnetists nav iestudējis. Santai Ratniecei nesen pasūtīnāju skaņdarbu ar čellu *libellules*, ko pēdējo divu gadu laikā koncertos esam nospēlējuši jau divpadsmit

Ints Dālderis

reīzu. Latviešu jaundarbam tas ir daudz! Tik veiksmīga koncertžanra darba kā Kalsonam gan, manuprāt, pēdējā laikā nav bijis, bet komponistiem varu tikai teikt – rakstiet! Ja atradīsim ar skaņdarbu iekšēju saskaņu, to spēlēšu noteikti un daudz.

ID: Vienmēr var vēlēties vairāk, kaut gan tieši pēdējos gados man ir nācies pirmatskaņot vairāku latviešu komponistu klarnetes koncertus. Ceru, ka drīz sekos vēl arī citi.

UL: Liepājnieku lepnums – Ērika Ešenvalda Ceturtais Liepājas koncerts klarnetei un orķestrim "Arktikas nakts vizijas" Inta Dāldera interpretācijā jau ir izskanējis četrreiz (!) gada laikā un drīz tiks izdots Itālijā CD formātā. Tā ka iesākums ir cerīgs. Visiem ir jācenšas uzturēt radošo procesu, šo aicinājumu es adresēju gan sev, gan aktīvajiem koncertklarnetistiem un mācībspēkiem, gan maniem cienījamajiem kolēģiem – Latvijas koncertorganizāciju vadītājiem. 🎵